

C. van der Leest **Omgaan met verschillen binnen de Geref. Kerken Vrijgemaakt**

Uitwerking van het schematische trefwoorden-overzicht van een toespraak hierover, 2015

Inleiding

- 1 Vanaf plm. 1995 zijn de verschillen binnen de GKV toegenomen (zie mijn analyse in het stuk 'Veranderingen binnen de GKV', dat net als dit stuk in de site-rubriek 'Handreikingen' is opgenomen).
 - 1.1 Concreet kunnen deze onderwerpen genoemd worden: de liturgie, de uitleg van Genesis 1-3, de verhouding man-vrouw, huwelijk en samenwonen, gronden voor echtscheiding, homoseksualiteit, de verhouding sabbat-zondag, het toepassen van kerkelijke tucht, keuzes in de politiek.
 - 1.2 Soms leeft het gevoel dat de (meeste) verschillen liggen op het niveau van gehoorzaamheid of ongehoorzaamheid aan Gods Woord, waarom er niet ontspannen mee omgegaan kan worden.
- 2 Naar mijn overtuiging moeten we de verschillen, hoe lastig die soms ook zijn, niet overdrijven.
 - 2.1 Allereerst schat ik in dat we binnen de GKV nog vele fundamentele inzichten delen, zoals alleen al kan blijken uit onze verbondenheid met de belijdenisgeschriften.
 - 2.2 Daarnaast zijn de verschillen zelf vaak kleiner dan we op het eerste gezicht zouden denken, maar daar krijg je pas zicht op als je leert meer op afstand te observeren.
 - 2.3 Als we op afstand observeren, gaan we onvermijdelijk leren nuanceren. En dan kunnen we ook de eigen houding aanpakken, zodat we beter met kerkleden kunnen omgaan die anders tegen zaken aankijken dan wezelf. In A en B doe ik een poging hierbij te helpen.

A Leren nuanceren

0 Inleiding

- 0.1 Vroeger zagen we binnen de GKV de waarheid als een hechte eenheid, als een ondeelbaar geheel, waarbij alles even belangrijk is. Dacht je over één punt anders dan wat overheersend gedacht werd, dan werd gauw gezegd: 'Je bevindt je op een hellend vlak. Waar blijf je als je zo denkt?' Er was dus weinig of geen ruimte om te zeggen: 'Hierin kan ik wel meegaan, maar daarover heb ik aarzelingen of denk ik anders.'
- 0.2 Enkele persoonlijke voorbeelden:
 - a Toen ik als kind zag dat een kerklid geen GPV-verkiezingsbiljet maar een ARP-biljet op de ruit had hangen en dat een ander kerklid een opgetuigde kerstboom in huis had, had ik het idee dat zo iemand geen goede gereformeerde kon zijn.
 - b En in de jaren zeventig-tachtig vond ik dat je als gereformeerde niet tegen de apartheid in Zuid-Afrika kon zijn of jezelf als atoompacifist kon profileren.
 - c Ook kan ik me nog herinneren uit de jaren tachtig dat een GKV-moeder in tranen was dat haar dochter verkering had met een nederlands-gereformeerde jongen! Tegenwoordig zouden ouders in hun handjes knijpen als hun kind zo'n medechristen als vriend(in) zou krijgen.
- 0.3 Om in de kerk op een goede manier met elkaar om te gaan is het nodig dat we leren nuanceren. Een bruikbaar instrument daarbij is dat we onze geloofsovertuiging zien als een geheel van concentrische cirkels. Een geloofsovertuiging heeft namelijk reliëf: niet alles waarvoor we staan is even belangrijk. Dat werkt heel ontspannend bij het omgaan met verschillen.

1 De binnenste cirkel, de kern Christus

- 1.1 Dat ik alleen Christus noem, bedoel ik niet als iets vaags, want dan reduceer je het evangelie tot een mini-tekst. Ik heb het over Christus zoals wij Hem leren kennen als onze profeet, priester en koning. Christus noemen betekent dan ook meteen: ons laten leiden door zijn Woord.
- 1.2 Wie Christus voor ons is, wordt ook heel bondig beschreven in allerlei teksten uit voorbeeld de Heidelbergse Catechismus, met als meest bekende teksten: Zondag 1 en 7.
- 1.3 Deze binnenste cirkel, deze kern hoort buiten discussie te staan, want daarmee staat of valt ons christelijk geloof. Dat maakt meteen duidelijk dat verschillen een verschillend gewicht hebben:
 - a Soms moet je zeggen: 'Als je daar anders over denkt, is Christus in het geding. Bijvoorbeeld: als je ontkent dat Christus ook zelf God is, als je afwijst dat Christus plaatsvervangend voor ons heeft geleden, als je er niet in gelooft dat Hij levend uit zijn graf is opgestaan, als je de Bijbel alleen ziet als een boek van mensen - dan plaats je jezelf buiten het christelijk geloof.'
 - b Maar een andere keer kun je constateren dat Christus zelf niet in het geding is, dus dat het bedoelde thema verder weg staat van de kern.

Zondag 1, no.1: Wat is uw enige troost in leven en sterven? Dat ik met lichaam en ziel, in leven en sterven, het eigendom ben, niet van mijzelf, maar van mijn trouwe Heiland Jezus Christus. Want Hij heeft met zijn kostbaar bloed voor al mijn zonden volkomen betaald en mij uit alle macht van de duivel verlost. Hij bewaart mij zo, dat zonder de wil van mijn hemelse Vader geen haar van mijn hoofd kan vallen, ja zelfs zo, dat alles dienen moet tot mijn heil. Daarom geeft Hij mij door zijn Heilige Geest ook zekerheid van het eeuwige leven en maakt Hij mij van harte bereid om voortaan voor Hem te leven.

Zondag 7, no.21: Wat is waar geloof? Waar geloof is een stellig weten waardoor ik alles voor betrouwbaar houd, wat God ons in zijn Woord geopenbaard heeft. Tegelijk is het een vast vertrouwen, dat de Heilige Geest door het evangelie in mijn hart werkt, dat niet alleen aan anderen, maar ook aan mij vergeving van de zonden, eeuwige gerechtigheid en eeuwig heil door God geschonken zijn, enkel uit genade, alleen op grond van de verdienste van Christus.

2 De cirkel om de kern heen

- 2.1 Hier denk ik aan onderwerpen die binnen de GKV vast staan, die wij belangrijk achten en die in de tijd van de Reformatie in onze belijdenisgeschriften zijn opgenomen. Maar tegelijk moeten we, goed beschouwd, zeggen dat met die onderwerpen ons christelijk geloof niet staat of valt.
- 2.2 Een concreet onderwerp: de kinderdoop:
 - a Gereformeerden vinden het evident dat kinderen hóren gedoopt te worden. Daar hebben ze als hoofdargument voor: de eenheid tussen het Oude en Nieuwe Testament. In het OT hoorden kinderen evengoed bij het verbond als gelovige volwassenen; die werkwijze van God is in het NT niet veranderd, waarom Petrus in Hand.2:39 zegt dat de belofte is voor zijn toehoorders én hun kinderen en waarom de doop in Kol.2:11 de Christus-besnijdenis heet.
 - b Tegelijk moeten we constateren dat de manier waarop in Rom.6 over de doop wordt gesproken het begrijpelijk maakt dat niet-gereformeerde bijbellezers kiezen voor de geloofsdoop. Deze keuze blijkt te kunnen samengaan met een hartstochtelijk gaan voor de kern, Christus. Met andere woorden: ook al houden we als gereformeerden met overtuiging vast aan de kinderdoop, we kunnen tegelijkertijd orthodoxe baptisten voluit als mede-christen erkennen.

3 De cirkel die om cirkel-b heen staat

- 3.1 Er zijn onderwerpen die binnen de GKV breed aanvaard zijn terwijl we tegelijkertijd moeten erkennen dat daar best over gediscussieerd kan worden.
- 3.2 Neem bijvoorbeeld de schoolkeuze voor onze kinderen. Tot voor kort stuurden haast alle GKV-ouders hun kind naar gereformeerd-vrijgemaakte scholen. Die vanzelfsprekendheid is aan het afkalven, met onder meer als praktisch argument dat de afstand tot gereformeerd onderwijs soms wel erg groot is of met als inhoudelijk argument dat je er goed aan doet je kind wat minder beschermd te laten opgroeien.
Kunnen we elkaar de ruimte geven daarin verschillend te kiezen? Het lijkt me van wel.

4 De cirkel die om cirkel-c heen staat

- 4.1 Er zijn allerlei onderwerpen denkbaar die nog verder van de kern afstaan. Van die onderwerpen kun je niet zeggen dat die maar onzin zijn en dat je je daar niet druk over moet maken. Er zijn heel zinnige argumenten aan te voeren voor en tegen. Maar de keuze die je daarin maakt is wel erg subjectief, zodat het gesprek daarover al vrijblijvender wordt.
- 4.2 Een voorbeeld: de kerstboom.
 - a Je kunt er tegen zijn met als argument dat door die boom de aandacht van de kern van kerstfeest wordt afgeleid: de geboorte van Christus.
 - b Je kunt ook zeggen: de kerstboom geeft gezelligheid aan de donkere dagen, is ook een feestverlichting passend bij Christus als het licht voor de wereld.

1-4 Geen ei van Columbus

- 1 Ik realiseer me dat dit denken in concentrische cirkels geen ei van Columbus is. Je kunt altijd blijven twisten over de vraag wat wel of niet binnen een bepaalde cirkel hoort.
- 2 Bovendien werkt het vaak zo: jij bent enthousiast over een bepaalde visie en hebt daardoor het gevoel dat die visie tot de kern hoort en daarom buiten discussie hoort te staan. Ik denk dat het daarom belangrijk dat we met elkaar dit leren: jij kunt ergens warm voor lopen, maar dat geeft je nog niet het recht die benadering op te leggen aan een ander.
- 3 Hoe dan ook, wanneer kun je ontspannen met elkaar omgaan in het geval van verschillen? Als je voor jezelf dit onderscheid kunt maken:
 - a Ik draag mijn visie stevig uit als anders afbreuk wordt gedaan aan Christus, aan de kern.
 - b Ik draag mijn visie stevig én soepel uit als het zaken betreft die wel belangrijk zijn voor de GKV en daarom in hun belijdenis staan maar waarvan ook duidelijk is dat het christelijk geloof daarmee niet staat of valt.
 - c Ik draag mijn visie soepel uit als het zaken betreft die voor mij wel belangrijk zijn maar waarvan duidelijk kan zijn dat ieder daar zo z'n mening over kan hebben.

B Christelijke houding

Als we in de kerk in aanraking komen met verschillen, dan is het meest wezenlijke punt dat we nooit moeten menen de wijsheid in pacht te hebben (Romeinen 12:16). Dat betekent concreet:

(**Romeinen 12:16:** Wees eensgezind; wees niet hoogmoedig, maar zet uzelf aan tot bescheidenheid. Ga niet af op uw eigen inzicht.)

1 Onzelf relativeren:

- 1.1 Dat is niet makkelijk. Als je zelf het idee hebt dat jouw visie in overeenstemming met de Bijbel is, dan loop je daar natuurlijk warm voor en heb je de neiging er reclame voor te maken. Op zich is daar niks mis mee.
- 1.2 Je gaat in de fout als je over jouw mening geen discussie meer toelaat omdat je vindt dat die mening de enige, echt-gereformeerde benadering is die iedereen erop na zou moeten houden.
- 1.3 Het is voor velen in de kerk nog altijd heel onwennig te moeten accepteren dat er een wettige pluriformiteit bestaat: zolang je hetzelfde uitgangspunt hebt, dezelfde kern deelt, kun je over tal van zaken verschillend denken.

2 Elkaar aanvaarden:

- 2.1 Dat je jezelf relativeert is iets anders dan dat je alles relativeert. Er is een grens die niet overschreden mag worden; dus als verschillen ons gezamenlijke uitgangspunt, de kern aantasten, dan moeten we dat nooit aanvaarden (Romeinen 16:17).
- 2.2 Maar er zijn genoeg verschillen denkbaar die je in elkaar verdragen kunt. Zo wijst Paulus in Romeinen 14:1-6 erop dat de één gelooft dat iets mag terwijl de ander vindt dat het niet mag, of: de één hecht aan een bepaalde dag en een ander niet. Dus ze volgen in hun leven als christen niet dezelfde lijn, maar Paulus acht dat wettig, op voorwaarde dat een keuze wel uit geloof, uit verbondenheid met Christus voortkomt (Romeinen 14:6,22-23)

Romeinen 16:17: Ik spoor u aan, broeders en zusters, op te passen voor degenen die tweedracht zaaien en anderen in de weg staan, en die daarmee ingaan tegen alles wat u hebt geleerd. Ga hun uit de weg.

Romeinen 14:6,22-23: 6 Wie een feestdag viert, doet dat om de Heer te eren; wie alles eet, doet dat om de Heer te eren, en hij dankt God voor zijn voedsel. Wie iets niet wil eten, laat het staan om de Heer te eren, en ook hij dankt God. 22-23 Uw overtuiging is een aangelegenheid tussen u en God. Gelukkig is wie zich niet schuldig voelt over zijn overtuiging, maar wie twijfelt of hij alles mag eten, is op het moment dat hij alles eet al veroordeeld. Want het komt niet voort uit geloof, en alles wat niet uit geloof voortkomt is zondig.

3 Op de juiste toon:

- 3.1 Om hun standpunt te profileren gebruiken kerkleden soms grote woorden: 'God vraagt van ons dat wij.....', of: 'Wat jij zegt is ongereformeerd.' Daarmee blaas je je standpunt op en geef je kerkleden geen ruimte om er anders over te denken, met als gevolg dat zij als tweederangsgelovigen worden weggezet.
- 3.2 Het is waar, betreft je standpunt de kern, dan mag je dit buiten discussie plaatsen omdat Gods Woord in het geding is. In dat geval mag je stellig spreken: 'Zo is het!'
- 3.3 Maar is je standpunt jouw persoonlijke keuze, dan mag je er best overtuigd van zijn (Romeinen 14:5), maar je moet dan wel ruimte geven voor discussie. In dat geval doe je er goed aan bescheiden te zijn in je spreken: 'Ik vind...'

Romeinen 14:5: De een beschouwt bepaalde dagen als een feestdag, voor de ander zijn alle dagen gelijk. Laat iedereen zijn eigen overtuiging volgen.

4 Loyal:

- 4.1 Je moet nooit spuwen uit de bron waaruit je zelf gedronken hebt. Helaas hebben vele ex-gereformeerden (met name auteurs), geboren tijdens of vlak na de Tweede Wereldoorlog, dat wel gedaan door zich minachtend af te zetten tegen hun godsdienstig verleden.
- 4.2 Wat voor kritiek je ook op je kerk mag hebben, je gedraagt je waardig als je laat merken dat je je verbonden weet met je voorgelacht en je kerkgenoten. Misschien vind je veel bekrompen en ben je het met allerlei zaken fundamenteel oneens, je hebt wel te doen met een gemeenschappelijke geschiedenis en wellicht ook met een gedeeld avondmaal (vergelijk Daniël 9:5, waarin Daniël in de wij-vorm schuld belijdt terwijl hij al als kind uit Judea in ballingschap was gevoerd).

Daniël 9:5: Wij hebben gezondigd en ons misdragen, wij zijn slecht en opstandig geweest, wij zijn van uw geboden en regels afgeweken.

5 Niet polariseren:

- 5.1 We kunt het nooit voorkomen dat we ons ergeren, want altijd hebben we de neiging onszelf als maatstaf aan te houden, met als gevolg dat we ons soms kwaad kunnen maken als mensen andere keuzes maken.
- 5.2 Maar wat doen we dan? We kunnen onszelf gaan afschermen vanuit de gedachte: 'Ik heb aan mezelf genoeg; ik bemoei me niet meer met de ander.' Dan groeit de verwijdering.
- 5.3 Ook als we ergernis voelen opkomen, moeten we ons ervoor inzetten dat we ons verbonden weten met de ander en ons voor hem verantwoordelijk weten. Dan voorkomen we dat de verschillen op de spits worden gedreven.

6 Proberen verder te komen:

- 6.1 De apostel Paulus stimuleert ons om samen te groeien in inzicht (Romeinen 12:2).
- 6.2 Met onze verschillen kunnen we zomaar terechtkomen in een loopgravenoorlog: 'Ik heb gelijk en de ander heeft ongelijk, is zelfs dom.' Dan wordt de onderlinge afstand alleen maar groter.
- 6.3 Vanuit onze gezamenlijke band met Christus moeten we openstaan voor de ander en proberen ons in diens situatie en denken te verplaatsen.
- 6.4 Nooit moeten we ons afschermen voor de kritiek die iemand op onze opstelling heeft. In plaats daarvan moeten we aanspreekbaar zijn voor de ander. Ook moeten wij van onze kant in die ander geïnteresseerd zijn en onze winst doen met diens argumenten en visie.

Romeinen 12:2: U moet uzelf niet aanpassen aan deze wereld, maar veranderen door uw gezindheid te vernieuwen, om zo te ontdekken wat God van u wil en wat goed, volmaakt en hem welgevallig is.

7 Kortom: geen hete hoofden en koude harten:

- 7.1 Praten over verschillen kan zo maar ontaarden in geruzie, waarbij de hersens op volle toeren werken en het hart niet meedoet.
- 7.2 Daarom is het in het geval van verschillen wezenlijk vóór alles te letten op wat ons met de ander verbindt: dat we samen Christus en zijn vergeving nodig hebben. Als dit gemeenschappelijke voor ons leeft, lukt het ons ontspannen met elkaar om te gaan, al zijn er meningsverschillen.